

Συντάγματος νὰ μὴ ἐφαρμόζωνται ἐν Κρήτῃ· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ νόμοι καὶ ἱεροδίδες, οἱ ἀντιβαίνοντες εἰς τὸν Ὁργανικὸν κανονισμόν.

ἡ γενομένη διὰ τοῦ δευτέρου ἄρθρου, ἀπορρίπτει ἐκ τοῦ Συντάγματος τὰ ὑπουργικὰ διατάγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τοιαύτης φύσεως ὥστε νὰ προσβάλλωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δικαστηρίων καὶ ἄτινα ἀντίκεινται εἰς τοὺς ἰσχύοντες νόμους καὶ εἰς τὸν Ὁργανικὸν νόμον, θὰ θεωρῶνται ὡς μὴ ὑπάρχοντα.

παναττατικὸν λόγον, καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς σχετινὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτοὺς καὶ διατάξεις, καὶ ἀπόντας νὰ κερπῶνται καὶ διαθέτωσιν αὐτὰ κατὰ βούλησιν.

6. Νὰ ἐπικυρωθῇ ὁ κανονισμὸς τῶν χριστιανικῶν ὁργανικῶν Τραπεζῶν, ὁ ὑποβληθεὶς εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Υ. Πύλης ὑπὸ τῶν πέντε χριστιανικῶν δημογεροντιῶν τῆς νήσου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1870.

6. Παραδεκτὴ.

1. Νὰ χορηγηθῇ πλήρης καὶ γενικὴ ἀμνηστία καὶ νὰ μὴ ζητηθῶσιν οἱ καθυστερούμενοι φόροι.

1. Γενικὴ ἀμνηστία θέλει κηρυχθῇ. Οἱ καθυστερούμενοι φόροι ὑπὸ τῶν γεωργῶν δὲν θέλουσι ζητηθῇ, ἀλλ' οἱ ἐνοικιασταὶ καὶ εἰσπράκτορες τῶν δεκάτων, οἱ ὀφείλοντες εἰς τὸ δημόσιον, θέλουσιν ὑποχρεωθῇ νὰ πληρώσωσι τὰ χρέη των.

7. Νὰ συστηθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ ὑποθηκοφυλακεῖα καὶ συμβολαιογραφεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς τῶν ἄλλων θέλουσι συντάττει καὶ ὅλα τὰ ἰδιοκτησίας ἐγγραφα ἐκτὸς τῶν φεραγατιῶν.

7. Παραδεκτὴ.

Ἐν Χαλέπῃ, τῇ 19
σεπτεμβρίου 1878.

Ἐν Χαλέπῃ, τῇ 24
σεπτεμβρίου 1878.

2. Νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου νὰ ἔχωσι τὰ ὄπλα των, ἀπαγορεύεται ὅμως αὐτοῖς νὰ περιφέρωνται μετ' αὐτῶν ἄνευ ἀδείας τῆς ἀρχῆς.

2. Παραδεκτὴ.

3. Νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος τῆς ὀριστικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τῶν χρεῶν, τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀπόρων ὀφειλετῶν.

3. Παραδεκτὴ.

4. Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται. Ἐκατὸς ὅμως εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἐκλεξῇ θρήσκευμα χωρὶς νὰ ἐξορίζεται διὰ τοῦτο, οὐδὲ νὰ ἀποβάλλῃ τὰ κληρονομικά του δικαιώματα. Ἡ διάταξις αὕτη νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ διὰ τοὺς μέχρι τοῦδε ἀλλὰξαντας θρήσκευμα.

4. Ὁ προσηλυτισμὸς θέλει ἀπαγορευθῇ. Ἐκατὸς εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀσπασθῇ τὸ θρήσκευμα, τὸ ὁποῖον προτιμᾷ· ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ μέτρον τὸ γενομένον δεκτὸν ἀπὸ τινων ἐτῶν, συνεπεῖς συνεννοήσεως μετὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ἀλλάζοντες νὰ μένωσιν ἐν τῇ νήσῳ, ἐλεύθεροι μένοντες νὰ μεταβῶσιν ὅπου θέλουσιν.

5. Νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς κυρίους των τὰ ὑπάρχοντα καὶ δημευθέντα ἢ πωληθέντα δι' ἐ-

5. Ἀναρρορικῶς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ ν' ἀποδοθῶσι τὰ δημευθέντα κτήματα, ἢ κυβέρνητις θὰ

Πρὸ πολλοῦ ἤδη κατεδείχθη τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς χρονολογίας τῆς ἱερᾶς Γραφῆς καὶ δι' αὐτοὺς ἐτι τοὺς καθαρῶς ἱστορικοὺς χρόνους. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε αὕτη ἐτηρεῖτο ὡς πρᾶγμα ἱερὸν, αἱ ἀθέβαιοι εἰσέτι γνώσεις, ὅσαι ὑπῆρχον περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς ἢ ἀσσυριακῆς ἀρχαιότητος, διήγειρον κατ' αὐτῆς τὰς μᾶλλον ὀριστικὰς δυσπιστίας.

Ἐκτοτε πᾶν πρὸς μελέτην τῶν ἀνατολικῶν ἀρχαιοτήτων βῆμα ἐνίσχυσε τὰς δυσπιστίας ταύτας. Ἡ διασαφήνις τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν τῆς Περσίας, τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Αἰγύπτου κ.τ.λ. κατέδειξαν πασιφανέστατα τὴν ἀλήθειαν τῶν τοσοῦτον ἀποκηρυχθέντων ἐθνικῶν ἱστορικῶν.

Οἱ βασιλικοὶ τοῦ Μανέθωνος κατάλογοι, ὃν ἐθεώρουν πάντοτε ὡς ψευδοῖα, ἀνευρέθησαν ἐπὶ ἀναμφισβητήτων μνημείων. Ἀπὸ τοῦ 1846 ὁ κ. Lesueur ἐν ὑπομνήματι ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας βραβευθέντι, ἐπὶ νῶρθωσιν ἐν μέρει τὴν αἰγυπτιακὴν χρονολογίαν καὶ ἔθηκε τὴν βασιλείαν τοῦ Μήνιος πεντεκαίδεκα αἰῶνας πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Γραφῆς ὀριζομένης δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ὁ κ. Mariette κατέληξε μετὰ τὰς ἀξιωματικονομήτους αὐτοῦ ἀνακαλύψεις εἰς προσεγγίζον σχεδὸν σημεῖον ἀληθείας. Ἐπικυρωθεῖσα οὕτως ἡ

ΠΕΡΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ.

Α'.

τοῦ Μανέθωνος ἀφήγησις ἐν τοσοῦτο σπουδαιότητι σημείω, ἐκτίσαστο καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν αὐτῆς μερῶν ἀνάλογον ἀξίαν, ἥτις δεόν νὰ ληφθῇ σήμερον ὑπ' ὄψιν.

Ὅταν ἀναφέρῃ περὶ προγενεστέρων τοῦ Μήνιος ἐποχῶν, περὶ τῶν περιόδων τῶν Νεχαῶ, τῶν Μᾶ, τοῦ Τώθιος, τοῦ Ὀρου, τοῦ Σήθιος κτλ., δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν πλέον νὰ θεωρῶμεν τὰς μαρτυρίας αὐτοῦ, ἅς ἐπικυροῖ ὁ Πάπυρος τοῦ Ταυρίνου, ὡς καθαρὰς φαντασμαγορίας. Αἱ περίοδοι αὗται, εἶναι ἀληθές, θὰ ἀνῆγον ἡμᾶς εἰς ἐποχὴν τριακοντακισχιλίων ἐτῶν πρὸ τῆς ἡμετέρας χρονολογίας.

Ἀκαταμάχητοι ὑπῆρξαν ἄχρι τοῦ νῦν αἱ ἀντιρρήσεις ἅς τείνουσι νὰ ἀσπασθῶσιν ἀπέναντι τοσοῦτων μεγάλων ἀριθμῶν, οἵτινες προδήλως ὑπερβαίνουν τὸ μέτρον. Ἀλλ' ἄρα γε στεροῦνται ἐπίσης καὶ πάσης πιθανότητος, ὅσον τινὲς ἀρέσκονται πιστεύοντες καὶ λέγοντες; Οὗτοι τὸ καθ' ἡμᾶς κρίνουσιν ὑπὸ λίαν περιωρισμένην ἐποψίν. Φοβοῦνται λίαν μὴ λογισθῶσιν ὑπερβολικοὶ, καὶ παρασύρονται ὑπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Πρὸ εἰκοσαετίας τοιαύτη πνευμάτων τάσις ἐθεωρεῖτο εἰσέτι φυσικώτατα δικαιολογούμενη. Πέραν τῶν καθαρῶς ἱστορικῶν χρόνων, πᾶσα πραγματικότης ἐξηλείφετο πρὸ τῶν ἡμετέρων ἰχνῶν. Ἀλλὰ σήμερον ὅλως διαφέρει τοῦτο. Ἡ ἀνακάλυψις τεταρτογενοῦς ἀνθρώπου ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ὁλόκληρον ἀπέραντον παρελθόν, περὶ οὗ οὐδὲν ἡ μνήμη διέσωσεν ἡμῖν. Σήμερον δὲ γινώσκουμεν σχεδὸν τίς ἡ ταπεινὴ ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τίνας ἐδέησε νὰ διέλθῃ βραδείας φάσεις, ὅπως τύχῃ τῆς ἀναγκαίας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἱστορίας ἀναπτύξεως. Οὐδὲν τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς μᾶλλον ἐντελοῦς βεβαιότητος διέλαθεν ἡμᾶς ἐν τούτῳ. Τὰ ὅσα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς λιθίνης ἐποχῆς εἰσιν ἀντάξιοι ἐξίσου, εἰμὴ πλεότερον, μάρτυρες τοῦ μεμακρυσμένου τούτου παρελθόντος, ὡς αἱ ἐπιγραφαὶ εἰσι μάρτυρες τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Ὅταν λοιπὸν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς αἰγυπτιακῆς ἱστορίας ἀπαντῶντες μνημεῖα συμπεπλεγμένης γραφῆς καὶ προκεχωρηκυίας τέχνης καταδεικνύωμεν πάντα τὰ στοιχεῖα καλῶς κατηρτισμένου πολιτισμοῦ, δικαιούμεθα εἰπεῖν ὅτι μακρὰ περίοδος νηπιότητος προηγέθη τῆς ἀρχῆς ταύτης. Ἀλλ' ἡ διάρκεια, ἣν δίδωσι τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὁ Μανέθων, δύναται τις εἰπεῖν, εἶναι παράλογος. Οὐδεὶς λαὸς ἠδυνήθη νὰ ζήσῃ ἐπὶ τοσοῦτο χωρὶς νὰ καταλίπῃ βεβαιότατα ἶχνη. Οὐδὲ τὸ τέταρτον τοῦ χρόνου τούτου ἠδυνήθη νὰ διαθέσῃ πρὸς ἀπόκτησιν πάντων τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν στοιχείων.

Ὁ τοιαύτην γλῶσσαν τηρῶν ἐπιλανθάνεται βεβαίως τῶν περὶ ἡμᾶς ἀθρόων ἐπιτελουμένων γεγονότων. Παρὰ πολλοῖς λαοῖς, καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐτι, βλέπομεν τὰ αὐτὰ ἦθῃ, τὰ αὐτὰ ἔθιμα, τὴν χρῆσιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων, διακωνιζόμενα ἄνευ μεταβολῆς, ἄνευ προόδου. Καὶ σήμερον οἱ Μαῦροι τῆς βορειοανατολικῆς Ἀφρικῆς διατηροῦσιν ἄνευ ἐλαχίστης μεταβολῆς ἐργαλεῖα, ἅπερ παρὰ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων παρέλαβον. Εἶναι ἄρα ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσωμεν τὸν προϊστορικὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐπὶ ἀναριθμήτους αἰῶνας τὴν αὐτὴν ἐτήρησε στοιχειώδη διδασκαλίαν; Ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράδειγμα τῶν ἄνευ ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ ἀγρίων νὰ ἐπικαλεσθῶμεν δυνάμεθα. Οἱ τῆς νήσου Ἰάβας κάτοικοι, οἵτινες τοσοῦτον ἐπιδεξίως καὶ ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου ὑπὸ τῶν Ὀλλανδῶν κυβερνοῦνται, διετέλεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ αὐτοὶ, οἱ καὶ πρὸ τῆς φαινομένης ταύτης ἀφομοιώσεως. Τοῦτο παρατηρεῖ τις ἀμέσως ἅμα ἀπομακρυνθεὶς ἔτι καὶ ὀλίγον ἀπὸ τῶν κέντρων. Ἐν Σινικῇ ἰδίᾳ ἀπαντῶσι πλεῖστα ἦθῃ καὶ ἔθιμα ἀρχικῆς καταγωγῆς. Ἡ κοινωνικὴ τῶν Σινῶν διοργάνωσις ἔμεινεν ἡ αὐτὴ, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἱστορίας αὐτῶν, ἥτοι ἀπὸ πεντακισχιλίων ἐτῶν. Πόσῃ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ κατ' οὐσίαν μεταβολὴν εὐρίσκομεν μετὰ τοσαύτας διαφορὰς μετατροπᾶς;

Ἡ ἱερογλυφικὴ γραφὴ, λέγει ὁ κ. Λενορμάν, δείκνυται ἡμῖν ἐν τοῖς μνημεῖοις τῶν πρώτων δυναστειῶν μεθ' ἀπάτης τῆς περιπλοκῆς, ἣν διετήρησε μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Προβᾶσα εἰς ἱκανὸν τελειοποιήσεως βαθμὴν δὲν μετεβλήθη κατόπιν ἐπὶ πολλὰς χιλιετηρίδας. Ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν τοῦ κλίματος κατάστασιν, ὑπ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι Περουδιανοὶ ἔζων, τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν διοργάνωσιν, τὸ τοσοῦτον ἀπόλυτον κυβερνητικὸν πρόσωπον τῶν Ἰνκᾶς, οἵτινες ἐθεωροῦντο καὶ ἐτιμῶντο ὡς θεοὶ, εὐχερῶς θέλει πεισθῇ, ὅτι ἔζηταν ἐπὶ πολλὰς, πλείστας χιλιετηρίδας, χωρὶς νὰ εὕρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν δύναμιν καὶ τὰ μέσα ν' ἀποβῶσι λαὸς ἱστορικὸς, λαὸς ἔχων μνημεῖα, ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθεθῇ ὅτι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς προσέβησαν εἰς τὴν φάσιν ταύτην τῆς ἀνωτέρας ἀναπτύξεως, ἡ περίοδος, καθ' ἣν ὑπέκυψαν τῇ εὐρωπαϊκῇ κατακτήσει, θὰ εἶχε πιθανῶς ἐν τοῖς μνημεῖοις αὐτῶν σπουδαιότατα ἀκριβῶς ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς ἣν ἔχουσι τὸ Οὐράνιον βασιλείον παρὰ τοῖς Σίναις καὶ αἱ περίοδοι τοῦ Ὀρου, τοῦ Σήθιος, τοῦ Ὀσίριδος κτλ., τὸ βασιλείον τῶν θεῶν παρὰ τοῖς Αἰ-

γυπτίαις. Ἐάν δὲ τούναντίον ὑποταθῇ ὅτι βάρβαρός τις κατάκτησις ἐπελθοῦσα ἀνέτρεψε τὴν δύναμιν τῶν βασιλείων αὐτῶν θεῶν καὶ κατέστρεψε τὸν πολιτισμόν, οὐδὲν θὰ κατέλειπον ἔχνος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν λαῶν.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο φαινόμενον λίαν συνεχῶς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν αἰώνων παρουσιάσθη. Ὁ πεπολιτισμένος λαὸς, ὅστις ἀνήγειρε τοὺς τύμβους τῆς κοιλάδος τοῦ Μισσισιπιπῆ, προγόνου τῶν ἐκπολιτιστῶν τοῦ Μεξικοῦ καὶ τοῦ Περοῦ, δὲν ἀφῆκεν ἀπογόνους ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ χώρᾳ. Αἱ ἱερογλυφικαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐρειπίων τῶν πόλεων τῆς Ίουκατάνης, οἰκουμένων ἐπὶ τῆς ἰσπανικῆς κατακτήσεως, ἔμειναν ἀνεξήγητοι.

Ὁ τοσοῦτο χαρακτηρησθεὶς πολιτισμὸς τοῦ ὀρειχαλκίνου αἰῶνος ἀπώλετο καθ' ὁλοκληρίαν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Γενισσέϊ. Τὰ τῆς Ἀνκᾶρ ἐρείπια ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν πεπολιτισμένου κράτους, ἀρκούντως νέας ἐποχῆς. Τὸ κράτος τοῦτο διέτρεξε τὸ βραχὺ στάδιον, οὐδὲν καταλιπὼν ἔχνος ἐν τῇ μνήμῃ τῶν κατοίκων τῆς χώρας, καίπερ ἀρκούντως ὑπεράνω τῆς ἀγρίας καταστάσεως διατελούντων (*).

Οἱ λαοὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ τύμβοι τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας, τὸ ἰσχυρὸν τῶν Χαζάρων κράτος καὶ τῆς νεωτέρας σχεδὸν ἐτι ἐποχῆς, ἐπανεπέσον εἰς παντελῇ λήθην.

Τῷ 213 πρὸ Χριστοῦ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Σινικῆς Τσίγ-σὶ Χοάνκ, ἀπαυδήσας ἐκ τῶν ἠθικῶν συγγραμμάτων τῶν πεπαιδευμένων, διέταξεν ἐπὶ ποινῇ θανάτου νὰ καῶσι πάντα τὰ βιβλία, ἐκτὸς τῶν ἱατρικῶν, τῶν ἀστρολογικῶν, τῶν γεωλογικῶν καὶ τῶν χρονικῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ἐπὶ πενταετίαν, μέχρι τέλους δηλονότι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, δὲν ἔπαυσεν ἐπιδιώκων τὸ περὶ προγραφῆς σχέδιον αὐτοῦ. Ἐάν τέλειον ἐπετύγχανε, τοῦθ' ὅπερ εὐχερέστατα θὰ ἐγίνετο, ἂν οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ διάδοχοι τῆς δυναστείας τῶν Χᾶν δὲν εἰργάζοντο πρὸς ἀνασύστασιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταστραφέντων, οὐδὲν ἐκ τῶν προγενεστέρων χρόνων θὰ ἐσώζετο ἢ σύντομός τις ὀνοματολογία αὐτοκρατόρων, ἥτις θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς προῖδον ἀλαζονείας, ἀγερωχίας καὶ φαντασίας, ὡς οἱ βασιλικοὶ τοῦ Μανέθωνος κατάλογοι. Περὶ τὰ τρισχίλια ἔτη θετικῆς ἱστορίας, γραπτῆς ἱστορίας θὰ ἐξελίπον διὰ παντός.

(*) Τῷ 1770 οἱ νέοι Ζηλανδοὶ οὐδὲν ἐν τῇ μνήμῃ διέσωζον περὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ζηνημάν. Ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὀλογχερῆς λήθη σπουδαίων γεγονότων τῆς ἱστορίας αὐτοῦ παρουσιάζεται καθ' ἑκάστην.

Περιεργότερα ἐτι εἶναι ἡ Αἴγυπτος, ἥτις διὰ παντὸς ὑπῆρξεν ἐστία πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὰ πεπολιτισμένα κέντρα ηὔξανον καὶ ἐπολλαπλασιάζοντο περὶ αὐτήν. Μεθ' ὅλας δὲ τὰς πολυαριθμούς ἐπιδρομὰς καὶ ἐπαναστάσεις ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων αὐτῆς ἐποχῶν, ἡ ἱστορικὴ συνέχεια οὐδέποτε ὁλοσχερῶς διεκόπη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς ὑψηλίου.

Ἐν τούτοις μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ διεφιλωνεῖτο αὐτῇ καὶ τῇ ἀφηροῦντο πλέον τῶν δύο χιλιάδων ἐτῶν τῆς ἱστορίας αὐτῆς, καὶ τοῦτο παρὰ τὰ πολυάριθμα καὶ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς μνημεῖα, παρὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν θύραθεν αὐτῆς ἱστορικῶν, παρὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ξένων ἱστορικῶν. Εἰς τί δ' ἀποδοτέον τὴν παλινόρθωσιν τῶν δισχιλίων τούτων ἱστορικῶν ἐτῶν;

Αὕτη ἐπετελέσθη μετὰ πεντεκαίδεκα καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας, τῇ ἀρωγῇ τῆς γιγαντιαίας ἐπεκτάσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ κύκλου καὶ μετὰ γιγαντιαίους ἀγῶνας, οἵτινες ἀπῆλλαξαν μὲν ἡμᾶς θρησκευτικῆς πίστεως, ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρᾶς, ἀλλὰ διεστρεβλώθησαν καὶ διετέλεσαν ἄγονοι.

Ἐπιτρέπεται μετὰ τοῦτο ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι πολυάριθμα κράτη ἡδυνήθησαν ν' ἀνιδρυθῶσι κατὰ διδοχὴν καὶ κατεστράφησαν πρὶν ἢ ἡ ἱστορία ἐπελθοῦσα φωτίσῃ τὸν κόσμον διὰ τῶν πρώτων αὐτῆς ἀκτίνων; Ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι μακροὶ αἰῶνες ἀγῶνων, προσόδου καὶ ὀπισθοδρομήσεως, ἀγνώστου πάλης προηγήθησαν καὶ παρηκολούθησαν τὴν θαψιλῇ αἰγυπτιακὴν καὶ σινικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν πολιτισμῶν; Δύναται τις νὰ ἐκπλαγῇ ὅτι οὐδὲν ἢ ἀόριστοι μόνον παραδόσεις διεσώθησαν ἐκ τῶν μεμακρυσμένων τούτων χρόνων.

Παρὰ τὰ ἐπὶ τούτῳ μέχρι τοῦδε λεχθέντα οὐδὲν θετικὸν ὑπάρχει παράδειγμα λαοῦ, ἀποδόντος μὲν ἑαυτῷ μακρὸν παρελθόν, ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς πρὸς τοῦτο δικαίου. Βεβαίως πλείστοι τὴν διάρκειαν ὑπερβολικῶς παρέτειναν, ἀλλὰ τοῦτο προκύπτει ἐξ ἀναποδράστου περὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ χρόνου πλάνης. Ἡ ἐναντία τάσις εἶναι πολλῶν γενικωτέρα καὶ ἀληθεστέρα. Λαὸς τις, κλίων πάντοτε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλων λαῶν ἤθελεν εἶναι ὁ τελευταῖος μεταξὺ πάντων ἐρχόμενος. Τοῦτο παρατηρεῖται ἰδίᾳ καταπληκτικώτατα παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Ἀφ' ἐτέρου πάντες οἱ μεγάλοι ἀναμορφωταὶ εἶχον τὴν ἀξίωσιν πλέον ἢ ἑλαττον νὰ χρονολογήσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ὅτε δὲν ὑπῆρχε ἡ τοῦ κόσμου, ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑπάρξεως. Οὕτως ἐν Σινικῇ ὁ Φουχὶ ἀπέβη ὁ ἰδρυτὴς

τοῦ κράτους, συγκεντρώσας ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐνέργειαν μακρᾶς καὶ ἰσως ὁλοκλήρου λαοῦ περιόδου.

Τούτου ἕνεκα παρατείνων τις ἢ βραχύνων τὴν διάρκειαν τῶν μυθικῶν χρόνων, δυνατόν νὰ κατορθώσῃ τὴν ταξινόμησιν τῶν γεγονότων, ἅτινα ἀφῆκαν ἴχνη τινὰ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις παραδόσεσιν. Ἀλλὰ εἰς τί χρησιμεύει, δυνατόν λεχθῆναι, ἢ περὶ τὰς παραδόσεις ταύτας ἐνασχόλησις; πῶς δὲ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπαρίθμησις αὐτῶν; Οὐδὲν ἱστορικὸν μνημεῖον, οὐδεμία ἐπιγραφὴ θὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ποτε νὰ ταχθῶμεν ἐν αὐταῖς τῇ ἀληθείᾳ ἢ τῇ πλάνῃ. Τῶν χρόνων, εἰς οὓς ἀνάγονται, ὄντων ἀρχαιοτέρων πάσης θετικῆς ἱστορίας, οὐδέποτε εἰς οὐδεμίαν περὶ αὐτῶν θὰ ἀπολήξωμεν βεβαιότητα.

Ἡ γλῶσσα αὕτη σήμερον δὲν εἶναι ὅλως ἀκριβής. Ἐν μόνον ἱστορικὸν μέσον ὑπάρχει ὅπως ἀνέλθωμεν εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους πάσης θετικῆς ἱστορίας χρόνους, ἐν μόνον μέσον ὑπάρχει, ὅπως ἐπιχειρήσωμεν ἐξελεγχθῆναι παραδόσεων ἀρχαιοτέρων πάντων τῶν γραπτῶν μνημείων· καὶ τὸ μέσον τοῦτο χορηγεῖ ἡμῖν ἡ ἀστρονομία.

ΟΛΙΓΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

Ἐπιχειροῦντες νὰ σκιαγραφήσωμεν τὸ θέμα τοῦτο, θέλομεν εὐρεθῆ εἰς ἀμηχανίαν οὐκ ὀλίγην, διότι περὶ Ἡπείρου εἰσέτι ἀκριβὲς ἱστορικὴ ἀφήγησις δὲν ὑπάρχει, μολονότι πρὸ ἐτῶν τινων ὁ μεγάλθυμος καὶ φιλογενέστατος κύριος Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, τέκνον ἐνδοξόν τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου, ἔθετο ἑκατοντάλιρον γέρας ἐν διαγωνίσματι εἰς τὸν δυνηθέντα νὰ συγγράψῃ περὶ Ἡπείρου κατὰ τοὺς περιλαμβανόμενους ἐν αὐτῷ ὅρους, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἡμῶν λογίων κατέβηκεν εἰς τὸν ἀγῶνα, πλὴν τοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ, ὅστις δὲν ἐπέτυχεν μὲν ἐντελῶς, κατὰ τὸ προταθὲν διαγώνισμα, χαλεπὸν γὰρ τὸ ἔργον, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἡμεῖς θῃ ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου μὲ ἐβδομήκοντα πέντε λίρας διὰ τοὺς ἀγῶνας, οὓς κατέβηκε πρὸς σύνταξιν τοῦ ὅλου περὶ Ἡπείρου· οἱ σοφώτεροι δὲ ἄλλοι τῆς Ἡπείρου γόνοι καὶ τοῦ ἔθνους, ὑπὸ μανδραγόρα εἰδόντες, δὲν κατέρχονται εἰς τὸν ἀγῶνα, ἢ διότι νομίζουσι τὸν ταιούτον μικρὸν, ἢ διότι δὲν ὑπάρχουσι τὰ κατάλληλα βοηθήματα. Ἰσα, ἔ-

σα, διότι δὲν ὑπάρχουσιν· ἂν ὑπῆρχον, ἕκαστος θὰ ἐτόλμα νὰ κατέβηκεν εἰς τὸν ἀγῶνα· δύνανται ὅμως οὗτοι, ἢ μόνοι των, ἢ δι' ἄλλων νὰ ἀναδιφῶσιν ἀρχαίας βιβλιοθήκας, χειρόγραφα, ἐπιγραφας, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἀπαρτίσωσιν ἐν ὅλον περὶ Ἡπείρου.

Πᾶς λοιπὸν ἐκ τῶν λογίων Ἡπειρώτης ἄς ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σύνταξιν τοπογραφίας τινός, ποταμῶν, λιμνῶν, ὀρησκείας, παιδείας ἐν γένει, κτλ. ὅπως διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἀποτελεσθῇ τὸ ὅλον περὶ Ἡπείρου ἔργον πλήρες.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 1828 καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4/16 μαρτίου 1875 φύλλῳ τοῦ Νεολόγου ἔγραψα ὀλίγα περὶ τῆς κατηρειπωμένης μεσαιωνικῆς πόλεως Βελλᾶς, διαλαβὼν ἀκροθιγῶς πως καὶ περὶ Δωδώνης, διότι πολλοὶ τῶν ἡμετέρων καὶ ἀλλογενῶν ἐδόξαζον ὅτι κεῖται ἐνταῦθα, ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ Ἰωαννίνων· ἔλεγον δὲ ὅτι οὐδεὶς θὰ ἐγγίσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἂν δὲν εὐρεθῶσιν ἐπιγραφαί τινες, λείψανα ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὅλα εὐρίσκονται δι' ἀνατκαφῶν· καὶ πράγματι προπέρυσιν ὁ φιλογενὴς καὶ φιλόμουσος κ. Καραπάνος εἰς Δραμεσιούς, χωρίον κείμενον μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων 3 ὥρας πρὸς τὸ ΜΔ αὐτῶν, ἔκαμεν ἀνασκαφάς, τῇ ἀδείᾳ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, καὶ εἶρε πλεῖστα ὅσα τεκμήρια ἀποδεικνύοντα τρανῶς τὴν θέσιν, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἡ πόλις Δωδώνη καὶ τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἑλλάδος μαντεῖον, τὸ σέμνωμα τῆς Ἡπείρου, καὶ ἤδη λύεται τὸ δύσλυτον καὶ δυσασποφασιστον περὶ Δωδώνης ζήτημα, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. Καραπάνου.

Ἐκ δὲ τῶν εὐρεθέντων ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν εἰκάζεται ὅτι ἡ ἀρχαία Ἡπειρος δὲν ἦτο ἄμειρος παιδείας, σοφίας καὶ τέχνης· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ὁ ἀμείλικτος στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Λίμιλιος Παῦλος κατέστρεψεν αὐθιγῶς, ἔχων δόγμα συγκλήτου, «Ὅστις ἐν ὥρᾳ μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἐβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι» (Πλουτάρχ., ἐν Β. Αἰμ. Παύλ.). Ἐκ δὲ τῆς τοσαύτης φθορᾶς καὶ πανωλεθρίας ἀνυπολόγιστος ζημία προέκυψε καὶ αἰῶνες ὅλοι κατέχωσαν καὶ αὐτὰ τὰ εἰρεπία, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ μαρτυρήσωσι περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῆς Ἡπείρου· ὅθεν δικαίως εὐρίσκονται εἰς ἀμηχανίαν καὶ ἀπορίαν οἱ μέλλοντες νὰ συγγράψωσι περὶ Ἡπείρου· ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Τὸ θέμα, οὗ ἐπελήφθημεν περὶ τῆς ἐν Ἡπείρῳ παιδείας, θέλομεν πραγματευθῆ οὐχὶ πρὸ τῆς καταστροφῆς καὶ ἐρημώσεως τῆς Ἡπείρου ὑπὸ Λίμιλιου Παύλου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ κατωτέρω.